

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Svar paa Resensjonen over min Afhandling om Religion og Liturgi

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Svar paa Resensjonen over min Afhandling om Religion og Liturgi", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1808_94-txr-root.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Oversigt over manuskripter og tryk

Manuskripter

Der er ikke bevaret manuskripter til værket.

Tryk

1808 *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 6. årg. nr. 19 (*Bibliografien* nr. 94).

Bibliografisk beskrivelse

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn

Titel

Tidsskriftet udkom under tre forskellige titler i løbet af udgivelsesperioden 1803-1838:

- *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* (1803 - marts 1831)
- *Allernyeste Skilderie af Kjøbenhavn* (april 1831 - 1837)
- *Allernyeste Skilderi af Kjøbenhavn, eller: Nyhedsposten* (januar til november 1838)

Redaktører

I den periode, hvor Grundtvig skrev til avisen (1808-1826), var følgende redaktører:

1803-1810 Johan Werfel

1810-1825 Salomon Soldin

1825-1831 Frederik Thaarup

Trykker og trykkeri

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn blev trykt af efterkommerne af P.H. Høecke. Først af enken, Martha Høecke, som i 1818 overdrog trykkeriet til sønnen, J.H. Høecke. Han drev det indtil 1826 (Ilsøe 1992, s. 171). *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* var blandt trykkeriets vigtigste indtægskilder.

Indhold

Avisen skiftede allerede i sine første år fra lokalstof til mere generelt stof. Fra 1816 steg omfanget af fiktion og skønlitterære oversættelser, og fra 1831 forsvandt nyhedsstoffet næsten helt. Avisen blev aldrig privilegeret til at bringe udenrigsnyheder, men dette blev omgået gennem en historisk og biografisk vinkling af de udenlandske begivenheder.

I de første år blev avisen udgivet af sin stifter, Johan Werfel. Dens bærende skikkelse var dog redaktøren Salomon Soldin. Han gjorde avisen til et betydningsfuldt forum for litterær debat og overtog posten som ansvarshavende udgiver i 1810. Det var Soldin, der formidlede kontakten til hovedstadens skribenter, blandt andre Rasmus Nyerup, Knud Lyne Rahbek, Christian Molbech og Grundtvig. Soldin overdrog 1. marts 1825 redaktørposten til Frederik Thaarup, og et halvt år senere holdt Grundtvig op med at skrive i avisen. Kvaliteten dalede mærkbart under Thaarup, og efter hans tid var *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* at regne for et skandaleblad.

Udgivelseshistorie

Udgivelsesperiode og oplag

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn udkom fra 17. oktober 1803 indtil november 1838. Årgange blev nummereret efter datoen 10. oktober og ikke 1. januar. Oplagets størrelse kendes ikke.

Hyppighed

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn begyndte som ugeavis. Den store interesse, avisen blev mødt med, førte til, at man allerede i januar 1804 gik op til to ugentlige udgivelser, hhv. tirsdag og lørdag.

Pris

Ved overgangen fra ét til to ugentlige numre i januar 1804 faldt prisen for det enkelte nummer fra 4 til 3 skilling. Fra 20. november 1804 steg nummerprisen igen til 4 skilling, og det blev muligt at abonnere på et kvartal for 6 mark (dvs. 96 skilling). Inflationen fra 1807-1813 gik ikke abonnementsprisen forbi. Fra 30. januar 1810 var kvartalsprisen 1 rigsdaler ved minimum et års abonnement. Kvartalsprisen steg i 1812 til 2 rigsdaler og 4 mark og i 1813 til 3 rigsdaler og 3 mark. Den senere prisudvikling har ikke kunnet efterspores.

Opbygning

Større, selvstændige artikler og anmeldelser stod forrest. Disse bidrag var som regel underskrevet med forfatternavn. Bidragene var kulturkritisk præget: tidens dårligdomme blev udstillet på satirisk vis, den rette fædrelandske ånd blev skildret i historiske og politiske indlæg, og endelig blev der bragt mere almene moralfilosofiske bidrag. Efter sådanne artikler fulgte rubrikken med de anonyme "Inden- og udenlandske Efterretninger", senere suppleret af offentlige bekendtgørelser samt diverse rubrikker med vekslende titler, fx: "Postefterretninger" og "Blandede Efterretninger". For at fylde den sidste side helt ud blev der ofte indføjjet korte rubrikker om de senest indkomne nyheder, lister over nyankomne til hovedstaden, annoncer (overvejende litterære), replikker indsendt af personer omtalt i tidligere numre, trykkerioplysninger, abonnementspriser og lignende.

I den afsluttende rubrik på hæftets sidste side kunne der også rettes trykfejl i tidligere hæfter. Der blev ikke trykt separate indholdsfortegnelser, men ved årgangens afslutning fik abonnenter tilsendt to titelblade, så de kunne lade årgangen indbinde i to bind.

Omfang

Grundtvig skrev i avisen fra maj 1808 til oktober 1825. I denne periode omfattede den 8 sider (1 ark).

Format, typografi og papirkvalitet

Format og paginering

I den periode, hvor Grundtvig skrev i avisen, blev den udgivet i kvartformat med fortløbende spaltenummerering gennem en hel årgang. Ved indbinding deltes årgangen i to bind, hvis titelblade ikke indgik i spaltenummereringen.

Beskårne eksemplarer er set med formater op til 212 × 174 mm. Det er ikke lykkedes at finde et ubeskåret eksemplar.

Der anvendes ikke kustoder.

Papir

Avisen er trykt på billigt, håndgjort papir, der er ribbet og har tydelige kædelinjer. Der ses ingen vandmærker.

Typografi

De tidligste numre er trykt i én spalte. I oktober 1805 gik man over til at trykke i to spalter.

Klummen måler ca. 166 × 151 mm.

Bladhovedet, som udfylder hele klummens bredde, angiver titel, årgang og nummer. Derpå følger udgivelsesoplysninger. Under Werfels redaktion var rækkefølgen: udgiver, trykkested, trykkeri og dato. Soldin overtog ansvaret i begyndelsen af 1810, men i de første måneder nævntes redaktørens navn ikke. Derefter blev kun "Boghandler S. Soldin" nævnt og omtalt som udgiver, forlægger og (fra marts 1816) redaktør. Fra 1814 oplyste bladhovedet om den kongelige tilladelse til at forsende avisen med brevposten.

Hver ny artikel begynder efter en skillestreg, ofte en dobbeltstreg. Overskrifter og bladhovedet opererer med forskellige skriftgrader; ellers bruges der i reglen kun én skriftgrad. Indtil april 1809 blev artikler og digte som regel sat med større skydning end nyhedsstoffet og fodnoterne. Derefter fik artikler og nyhedsstof samme (moderate) skydning, mens fodnoter fik mindre skydning. Digte beholdt som regel den store skydning. Fodnoter er indvist i teksten med en asterisk og en højreparentes: *). Fodnoterne adskilles fra brødteksten med en ekstra skydning og fra 1817 også med en kort skillestreg.

Skriftsnittet er fraktur. Antikva bruges ved fremmedsprog samt signaturer på offentlige bekendtgørelser. Spatiering bruges til fremhævelse; i redaktionelle artikler anvendes der før 1810 i sjældne tilfælde en større skriftgrad til fremhævelse af enkelte ord i brødteksten (fx 5. årgang, nr. 8, 7. november 1807, sp. 117 f.).

Artikler, digte og lignende bidrag før nyhedsstoffet indledes indtil 1822 som regel med uncial.

“Svar paa Resensjonen over min Afhandling om Religion og Liturgi”, *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 6. årg., nr. 19

Lokalisering

Grundtvigs bidrag findes på spalte 293-295 i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 6. årg. nr. 19. Nummeret udkom den 13. december 1808.

Dette nummer indeholder følgende artikler:

- En Scene af et utrykt Original-Lystspil i fem Acter
- "Svar paa Resensjonen over min Afhandling om Religion og Liturgi", underskrevet "Nik. Fred. Sev. Grundtvig"
- Krigen i Norge (påbegyndt i nr. 15)
- Inden- og udenlandske Efterretninger

Afvielser

Grundtvigs bidrag afviger ikke typografisk fra de øvrige ikke-redaktionelle artikler i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*.

Intern varians

Tre eksemplarer er blevet kollationeret og beskrives alle nedenfor:

- Grundtvig Bibliotekets uindbundne eksemplar (uden katalognr.)
- Grundtvig Bibliotekets indbundne eksemplar (Gr 1.; ejersignatur: Karl Schønberg)
- Det Kongelige Bibliotek, København (katalognr.: K, 672)

Ved intern kollation af de tre eksemplarer af førstetrykket er der ikke fundet varians.

Grundtvig Bibliotekets uindbundne eksemplar er valgt som tekstgrundlag. Det er også dette eksemplar, der har afgivet faksimiler til udgaven.

De kollationerede eksemplarer

Beskrivelse af det uindbundne eksemplar fra Grundtvig Biblioteket, eksemplar A

Dette eksemplar er beskåret, men ikke indbundet.

En side måler 204 × 175 mm.

Bladhovedet er centreret og rummer flere skriftgrader samt skille- og prydstreger (/ markerer linjeskift):

" *Nyeste / Skilderie af Kjøbenhavn.* / [kort prydstreg] / *Sjette Aargang.* No. 19. / [skillestreg] / Udgivet og forlagt af *J. Werfel*; trykt i Kjøbenhavn, hos *P. H. Höeckes* Enke. / [skillestreg] / *Tirsdagen den 13 December, 1808.* / [lang prydstreg] "

"Skilderie af Kjøbenhavn" står med den største skriftgrad.

Beskrivelse af det indbundne eksemplar fra Grundtvig

Biblioteket, katalognr. Gr 1.

Dette eksemplar er beskåret og findes i en indbundet samling med det sigende titelfelt på ryggen: "N.F.S. Grundtvigs / Bidrag / til / Nyeste / Skilderie af Kjøbenhavn"; tomfeltet tilføjer: "1808-1825". Eksemplaret er et halvlæderbind med brunt, marmoreret overtrækspapir. Ryggen er stærkt forgyldt med titel- og tomfelter af rødt skind. Snittet er farvet rødt på alle tre sider. Bindet har først tilhørt Karl Schønberg, hvis signatur er at finde på fribladet. Siden er det blevet stemplet "B.[ogsamlingen] G.[rundtvigs] H.[us]" (blad 1 recto) og "K[irkeligt] S[amfund af] 1898" (fribladets versoside). Det nuværende katalognr. er "Gr 1." (samme sted).

Hæftets tredje og fjerde blad med spalterne 297-304 mangler, og det er typisk for hele bindet, idet sider efter Grundtvigs bidrag blev skåret bort.

En side måler ca. 205 × 168 mm.

Beskrivelse af eksemplar fra Det Kongelige Bibliotek, katalognr. K, 672

Dette eksemplar er en beskåret og indbundet udgave af avisens sjette årgang. Bindet er af halvlæder med blålistret overtrækspapir. Det påklæbte forsatsblad og bagsiden på titelbladet er stemplet "BIBLIOTHECA / REGIA / HAFNIENSIS". Forsiden af titelbladet er stemplet " B.[ibliotheca] U.[niversitatis] H.[afniensis]". Titelbladet er i øvrigt fejlplaceret. Man ville forvente titelbladet til 11. bind forrest og titelbladet for 12. bind anbragt halvvejs inde i bogen. I stedet er titelbladet for 12. bind bragt forrest og titelbladet for 11. bind mangler. Der er rettet med blyant: "11-". Der er ligeledes suppleret med årstal: "1808-".

En side måler 212 × 174 mm.

Tekstkritik

Anvendt litteratur

- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954)
- *Dansk Biografisk Leksikon*, 3. udg. (1979-1984). København
- Ilsøe, Harald (1992) *Bogtrykkerne i København og deres virksomhed ca. 1600-1810. En biobibliografisk håndbog med bidrag til bogproduktionens historie*. København
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs Skrifter*, bind 1-4. København
- Kirchhoff-Larsen, Chr. (1942-1962) *Den danske Presses Historie* 1-3, bind 2: 1749-1827 (1947). København
- Søllinge, Jette D. & Niels Thomsen (u.å.: 1988) *De danske aviser 1634-1989* 1-2, bind 1: 1634-1848. København